

dědické smlouvy. Účelem jeho bylo, aby z důvodů piety dostalo se pozůstalému manželi věci jemu milých, protože jich užíval snad po dlouhá léta ve společné domácnosti se zemřelým. Ustanovení zákona nezamýšlí tedy ani tak hmotné zvětšení jeho dědického práva, jež beztak již doznalo rozšíření, jako spíše uznání jeho ideálního zájmu, aby podržel i nadále věci, k nimž ho pojí osobní vztahy z doby manželského spoluzití. Při vypočtení povinného dílu dlužno tedy sice každým způsobem odečísti od čisté pozůstalosti zákonný podíl dědický pozůstalého manžela, ale jeho zákonný přední odkaz nemůže ještě dále obmezovati povinný díl nepominutelných dědiců. K tomu přistupuje ještě úvaha, že zákonné poznačení »přední odkaz«, jinak dosti nepřiléhavé, nemá míti význam jen teoretický, nýbrž mají o něm platiti také předpisy zákona o odkazech vůbec, zejména §§ 648 a 786 obč. zák. (viz důvodovou zprávu panské sněmovny k řu 69 I. dílčí novely str. 103 a rozhodnutí čís. 1036 sb. n. s.). Nebyly-li změněny §§ 765—766 obč. zák., zůstal první dílčí novelou beze změny též ř 786 obč. zák., jehož platnost se vztahuje nejen na odkazy a přední odkazy z posledního pořízení, nýbrž i na zákonný přední odkaz pozůstalého manžela dle řu 758 obč. zák., na kterýž se při vypočtení povinného dílu nebere zřetel (srv. Rob. Mayr, Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes, II. svazek, 5. kniha, vydání z roku 1923, str. 190 a 306, Ehrenzweig, System II. svazek 2. díl, vydání z roku 1924, ř 488 str. 359—361 a ř 530 str. 549 a články v časopisech Gerichtszeitung z roku 1915, čís. 34 a Notariatszeitung z roku 1916 čís. 36). Z vylíčené povahy a účelu zákonného předního odkazu manželova plyne, že nemůže býti řeči o tom, že se povinný díl vypočítává proti zákonu, pakli se započítává do základny pro vyměření povinného dílu. An spočívá na ustanovení zákona, nelze k němu přihlížeti při dědické posloupnosti ze závěti, jak tomu je v tomto případě, neboť jako věřitelé pozůstalosti, tak i nepominutelní dědicové jdou za všech okolností před odkazovniky. Kdyby i na přední odkaz pozůstalého manžela ze zákona mělo býti při vypočtení povinného dílu hleděno, chránil by se pozůstalý manžel tak dalece, že by to bylo nespravedlivé na úkor nepominutelných dědiců, zvláště při malých pozůstalostech, kde řečený přední odkaz obsahuje převážnou část pozůstalosti neb dokonce její celý objem.

Čís. 5570.

O nároku spoluvlastníka proti druhému spoluvlastníku, by mu bylo ve společné nemovitosti přenecháno používání části místností, lze soudu rozhodnouti teprve, nemohli-li se podílníci o užívání dohodnouti ani losem ani rozhodčím. Nemožnost upravití užívání společného majetku dohodou stran, losem nebo rozhodčím musí býti v žalobě tvrzena a žalobcem dokázána.

Společná držba a správa společné věci ve smyslu řu 833—835 obč. zák. není obmezena jen potud, pokud společníci jednají srovnale.

Pro spoluvlastníka — manžela — neplatí při výkonu práv dle řu 828—838 zvláštní morální povinnosti.

Spoluvlastník je povinen zdržeti se jakéhokoliv samovolného jednání se společnou nemovitostí.

Spoluvlastník není oprávněn brát si přímo část všech užitků.

Nejde o žalobu určovací ve smyslu ř. s., spojen-li se žalobou o plnění návrh na zjištění předurčujícího právního poměru.

Nejde o smlouvu svatební, převádí-li se na manželku část nemovitosti manželovy bez jakéhokoliv obmezení.

(Rozh. ze dne 18. prosince 1925, Rv I 1006/25.)

Žalovaný byl vlastníkem polovice usedlosti, druhá polovice byla vlastnictvím Alžběty V-ové, manželky žalovaného, která se v červenci 1922 odstěhovala od žalovaného, jemuž dne 21. července 1922 správu jmění svého vypověděla. Smlouvou ze dne 25. července 1923 prodala V-ová svou polovici usedlosti s příslušenstvím žalobci za 70.000 Kč. Na základě této tržové smlouvy vloženo bylo právo vlastnické na polovici usedlosti Alžbětě V-ové patřivší žalobci. V žalobě, o niž tu jde, domáhal se žalobce na žalovaném uznání spoluvlastnických práv, jak dále jednotlivě uvedeno. Procesní soud první stolice vyhověl žalobě, pokud se domáhala výroku, že žalobce jest vlastníkem polovice rolnické usedlosti s pozemky a že žalovaný jest povinen to uznati, zamítl však žalobní žádání, že žalovaný jest povinen buď v domovním neb výměnečném stavení straně žalující a straně žalované spoluvlastnický náležejícím, vykázati užívání, vyprázdniti a odevzdati nejméně jednu světnici se dvěma komorami a veškerým příslušenstvím a po dobu trvání tohoto spoluvlastnictví zdržeti se jakéhokoliv samovolného nakládání jak usedlostí s veškerými pozemky, tak i příslušenstvím těchto nemovitostí a že jest dále povinen vydati žalobci polovinu veškerých užitků a — snášeti, by si žalobce přímo bral polovinu všech užitků z hospodářství plynoucích, to vše po dobu trvání spoluvlastnictví. V d ů v o d e c h odvětil soud k námitce žalovaného, že smlouva mezi manželi V-ovými o usedlosti byla smlouvou svatební, toto: Smlouvami svatebními jsou smlouvy, jimiž se upravují majetkové poměry muže a ženy jako manželů, nikoli tedy snad všechny smlouvy, které se uzavírají o majetkoprávních poměrech mezi manželi nebo snoubenci na případ sňatku. Smlouva ze dne 12. října 1917, kterou převzala V-ová polovici usedlosti, není smlouvou svatební, poněvadž nepřevádí polovici na V-ovou pouze pro dobu trvání manželství nebo jen pro případ smrti žalovaného a také nestanoví, co se s polovici tou státi má pro případ rozloučení manželství, nýbrž je to obyčejná smlouva, kterou byla za úplatu přenechána Alžbětě V-ové polovice na vždy. O d v o l a c í s o u d nevyhověl odvolání žalovaného, vyhověl však z části odvolání žalobcovu a změnil napadený rozsudek v ten rozum, že 1. uznal žalovaného povinným a) zdržeti se po dobu trvání spoluvlastnictví jakéhokoli samovolného nakládání s usedlostí, s pozemky, s příslušenstvím těchto nemovitostí a užitky a požitky z plodin a b) trpěti, aby si žalobce po dobu trvání spoluvlastnictví bral přímo polovici všech užitků z hospodářství plynoucích a že 2. žalobu se žádáním, že je žalovaný povinen, v domovním nebo výměnečném stavení stranám společně náležejícím, vyprázdniti a odevzdati žalobci nejméně jednu světnici se dvěma komorami s veškerým příslušenstvím, zamítl pro tentokráte.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání žalobcovu. Dovolání žalovaného vyhověl částečně a změnil rozsudek odvolacího soudu v ten rozum, že obnovil výrok soud první stolice, jímž byla zamítnuta žalobní žádost, že žalovaný je povinen trpěti, by si žalobce po dobu trvání spoluvlastnictví bral přímo polovici všech užitků z hospodářství plynoucích; jinak nevyhověl ani dovolání žalovaného.

D ů v o d y:

Právní názor odvolacího soudu, že se žalobní nárok, by žalovaný přenechal žalobci ve společné usedlosti část místností, týká užívání společné věci, pročež by soud mohl o něm rozhodnouti teprve tehdy, kdyby se podílníci o užívání nemohli dohodnouti ani losem ani rozhodčím (§ 833 a 835 obč. zák.), což nebylo dosud ani tvrzeno, — je v podstatě správným. Doznává opory v poslední větě §u 835 obč. zák., o níž se dovolatel neprávem domnívá, že se nevztahuje na § 833 obč. zák. Otázka ta byla kladně rozřešena již a blíže odůvodněna v rozhodnutí č. 2632 Sb. n. s., k němuž se k vůli stručnosti poukazuje. Pokud žalobcovo dovolání napadá totéž rozhodnutí odvolacího soudu, protože prý z předpisu §u 835 obč. zák. neplyne, že by právě žalující straně náležel důkaz, že navrhovala žalované, by rozhodnutí se stalo losem neb rozhodčím, je rovněž na omylu. Nemožnost upravit užívání společného majetku dohodou stran, losem neb rozhodčím, je hmotněprávním předpokladem žaloby o rozhodnutí soudcem a musí proto právě tak jak ostatní hmotněprávní předpoklady žaloby býti tvrzena a dokázáno žalobcem (§§ 178 a 226 c. ř. s.). K tvrzení žalobcova dovolání, že tu není souhlasu stran k rozhodnutí naznačenými způsoby, protože souhlas žalované strany pro její zásadní odpor nelze očekávati a žalující strana sama by s nimi nesouhlasila, nelze míti v dovolacím řízení zřetele, protože v nižších stolicích nebylo předneseno (§§ 482, 513 c. ř. s.). Vytýká proto žalobce v dovolání odvolacímu soudu neprávem, že věc po právní stránce posoudil mylně (§ 503 č. 4 c. ř. s.), když žalobu pro tentokráte zamítl. Dovolateli je sice dáti za pravdu, že určovací žaloba zásadně není přípustna, jest-li možno žalovati o plnění. Avšak zásada ta platí jen tehdy, když je žalováno jen na určení, ale neplatí, byl-li se žalobou o plnění spojen návrh na zjištění předurčujícího právního poměru. Návrh ten je v pravdě jen odůvodněním žalobní žádosti o plnění a proto musí býti posuzován podle §u 236 c. ř. s. a nikoli podle §u 228 c. ř. s. Toť právní stanovisko, které Nejvyšší soud zaujímá od delší doby zcela důsledně (srv. mimo jiné rozh. č. 3876, 3941 a 4054 sb. n. s.). Jeho správnost nevyvracejí nijak vývody dovolatelovy, které se s touto judikaturou ani nezabývají. Mylným je právní názor dovolatelův, že společná držba a správa společné věci podle §ů 833—835 obč. zák. přísluší a je možna jen potud, pokud podílníci jednají srovnale. Vždyť §§ 833 a násl. obč. zák. upravují poměr spoluvlastníků právě i pro případy, že se spoluvlastníci co do správy a držby nesrovnali. Také nelze míti pochybnosti, že neshody, pro které se spoluvlastníci co do držby a správy společného majetku nemohou srovnati a proto se musí dovolávati soudního výroku, nemohou žádného z nich zbaviti práva podle §u 833 obč. zák. všem zaručeného, že držba a správa společné věci pří-

sluší všem společníkům pospolu. Nepochybily proto nižší soudy, uznávše, že žalující strana jako spoluvlastnice jest oprávněna žádati a žalovaná strana je povinna připustiti, by se žalující strana buď sama nebo svým plnomocníkem ujala společné držby a správy sporných nemovitostí. Nález ten stranám nikterak nenařizuje, jak dovolání míní, že musí usedlost spravovati v dohodě. Ovšem to také nevylučuje. Jistě však dává stranám, jestliže se srovnati nemohou, právní základ, by se domáhaly odpomoci, kterou jim §§ 833 a násl. dávají na ruku. Jakým způsobem by bylo lze napadený nález pak vykonati, netřeba toho času řešiti. Kdyby však i byl správným názor dovolatelův, že by exekuce nebyla možna, aniž by při ní nebylo zasahováno do jeho spoluvlastnických práv, zbyvala by napořád ještě možná exekuce podle §u 368 ex. ř. Byl-li — jak právě dolíčeno — určovací návrh přípustný a nárok na plnění odůvodněn, není vadou řízení, když soud první stolice oba tyto výroky shrnul v jeden odstavec a není podstatnou vadou, když odvolací soud výtku, kterou žalovaná strana proti tomuto postupu v odvolání vznesla, pominul mlčením. Mylným je také právní názor dovolatelův, že je smlouvu, kterou žalovaný se svou manželkou dne 12. října 1917 ujednal, pokládati za smlouvu svatební a že se trhová smlouva jeho manželky se žalobcem přičítá dobrým mravům. Dovolateli se nepovedlo v příčině té vyvrátiti celkem srovnalé a v podstatě správné důvody nižších stolic, ke kterým se proto i tu poukazuje. Zejména nelze míti za přílehlavé jeho vývody, že by spoluvlastník, míní-li svůj ideální podíl zciziti, důsledně mohl jej také zničiti a že by pro spoluvlastníka — manžela platily při použití práv plynoucích z §§ 828—838 obč. zák. zvláštní morální povinnosti, odvozené z §u 879 obč. zák. a pro jiného spoluvlastníka neplatící. Názory ty nemají ani v zákoně ani ve vědě podkladu. Správným je konečně výrok odvolacího soudu, že žalovaný je povinen zdržeti se jakéhokoli s a m o v o l n é h o n a k l á d á n í jak s usedlostí a pozemky, tak i s jejich příslušenstvím a jakýmikoli plody. Správnost jeho plyne z §§ 828 a násl. obč. zák., které vylučují, by některý ze spoluvlastníků nakládal se společnou věcí s a m o v o l n ě. Ale právem napadá žalovaná strana výrok rozsudku druhé stolice, že je povinna trpěti, by si žalobce po dobu trvání spoluvlastnictví bral přímo polovici všech užitků, z hospodaření plynoucích, zdůrazňujíc, že jestliže ona nesmí jednostranně disponovati svou polovicí usedlosti a jejím výnosem, nesmí tak činiti ani žalobce. Takový způsob dělení užitky z hospodářství by předně odporoval ustanovení §u 839 obč. zák., podle něhož je také břemena poměrně rozdělití, o kterých se odvolací soud nezmiňuje, na které by však pamatováno nebylo, kdyby si žalobce mohl zkrátka bráti přímo polovici všech užitků. Mimo to by takový způsob dělení užitky z hospodářství co do užitků, které se podle své povahy dělití nedají, odporoval ustanovení §u 840 obč. zák., podle něhož je užitky ty prodati ve veřejné dražbě. V tomto bodu bylo proto dovolání žalované strany vyhověno a obnoven zamítací výrok soudu první stolice.

Čís. 5571.

K okolnostem §u 10 (1) vyr. ř. dlužno přihlížeti z moci úřední, leč, že navrhovatel prokáže, že vede exekuci na určité jmění dlužníkovu,